

GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG CHO SINH VIÊN THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

○ ThS. PHAN QUỐC HUY*

Suốt cuộc đời hoạt động cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn quan tâm, chăm lo giáo dục (GD) đạo đức cho thế hệ trẻ, đặc biệt là thanh niên, sinh viên (SV) để đào tạo họ thành những công dân tốt, cán bộ tốt cho nước nhà. Trong *Di chúc*, Người căn dặn: «*Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một công việc rất quan trọng và cần thiết*» (1). Người cũng khẳng định: Tương lai của dân tộc, tiền đồ của Tổ quốc và sự thắng lợi, phát triển của cách mạng phần lớn phụ thuộc vào việc GD thanh niên. Muốn làm tròn sứ mạng là người chủ tương lai của đất nước, SV là những thanh niên có học thức cao phải rèn luyện tinh thần và lực lượng, «*Đảng cần phải chăm lo GD đạo đức cách mạng (ĐĐCM) cho họ, đào tạo họ thành những người kế thừa xây dựng xã hội chủ nghĩa vừa hồng vừa chuyên*» (2). GD ĐĐCM cho SV theo Tư tưởng Hồ Chí Minh, theo chúng tôi, cần tập trung vào những nội dung sau:

1. GD phẩm chất trung với nước, hiếu với dân. Đây là phẩm chất đạo đức quan trọng nhất, bao trùm nhất của mỗi con người. Phẩm chất đạo đức *trung với nước, hiếu với dân* trong Tư tưởng Hồ Chí Minh không những kế thừa giá trị của chủ nghĩa yêu nước, truyền thống của dân tộc mà còn vượt qua những hạn chế của truyền thống đó; cải biến, đổi mới thang bậc giá trị cũ thành chuẩn mực giá trị đạo đức mới - ĐĐCM ở phạm vi rộng lớn hơn. *Trung với nước, hiếu với dân* theo Hồ Chí Minh, trước hết phải có tinh thần yêu nước nồng nàn, phấn đấu hi sinh vì lợi ích của quốc gia, của dân tộc, tuyệt đối trung thành với Đảng, với nhân dân, làm sao cho «*dân giàu, nước mạnh*». Đối với SV, *trung với nước, hiếu với dân* là phải yêu Tổ quốc, yêu nhân dân. Yêu Tổ quốc, yêu nhân dân phải được thể hiện bằng những việc làm cụ thể, thiết thực trong học tập, tu dưỡng và trong mọi hoạt động của cuộc sống thường ngày. Nhiệm vụ quan trọng hàng đầu của SV là học tập thật tốt

để nâng cao nhận thức, để nắm bắt khoa học kỹ thuật, nắm vững chuyên môn, nghiệp vụ... Mục đích của học tập tốt cũng nhằm để phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân. Trong bài nói chuyện tại buổi lễ khai mạc Trường Đại học nhân dân Việt Nam, Bác đã ân cần chỉ bảo: «*Nhiệm vụ của thanh niên không phải là đòi hỏi nước nhà đã cho mình những gì. Mà phải tự hỏi mình đã làm gì cho nước nhà? Mình phải làm thế nào cho ích nước lợi nhà nhiều hơn? Mình đã vì lợi ích nước nhà mà hi sinh phấn đấu chừng nào?*» (3).

Hiếu với dân, theo Người, phải GD cho thanh niên, SV biết kính trọng, thương yêu cha mẹ, đồng thời phải biết kết hợp nhuần nhuyễn tình yêu thương cha mẹ với tình yêu thương con người. Tình yêu thương đó thể hiện ở Hồ Chí Minh bằng ham muốn tột bậc là làm cho đất nước được độc lập, dân được tự do, ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành. *Hiếu với dân* là phải GD cho SV biết yêu mến, quý trọng nhân dân, học tập, làm việc, chiến đấu vì nhân dân; là «*tuyệt đối trung thành với Đảng, với nhân dân*», chăm lo bảo vệ lợi ích chính đáng của nhân dân, tích cực giúp đỡ nhân dân, phải nghiêm khắc đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân như tự tư, tự lợi, tự kiêu, tự mãn, chỉ tham việc gì có danh tiếng, coi khinh những công việc bình thường. Bất kì ở cương vị nào, bất kì làm công việc gì đều không sợ khó, không sợ khổ, một lòng, một dạ phục vụ lợi ích chung của giai cấp, của nhân dân, nhằm mục đích xây dựng chủ nghĩa xã hội. Người chỉ rõ: «*ĐĐCM là tuyệt đối trung thành với cách mạng, với nhân dân. Quyết tâm suốt đời đấu tranh cho Đảng, cho cách mạng. Đó là điều chủ chốt nhất*» (4). Có trung thành và quyết tâm phấn đấu vì sự nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc thì mới dám dũng cảm hi sinh quên mình vì nghĩa lớn, quyết tâm rèn luyện mình theo lẽ sống cao cả và tình cảm cách mạng.

* Trường Đại học Vinh

2. GD phẩm chất cao quý: cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư

Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư được Hồ Chí Minh phân tích cụ thể, cặn kẽ, dễ hiểu, dễ nhớ, dễ làm theo. Đây là phẩm chất gắn liền với cuộc sống hàng ngày của mọi người, được thể hiện qua hoạt động thực tiễn. Những phẩm chất đạo đức này không những cần thiết đối với con người Việt Nam trong chiến tranh, mà càng cần hơn trong quá trình xây dựng đất nước hiện nay. Theo Người: - *Cần* là siêng năng, chăm chỉ, cố gắng, dẻo dai, việc gì khó mấy cũng cố gắng làm được. Muốn cần thì phải có kế hoạch, phân công đúng người, đúng việc. Cần và chuyên phải đi đôi với nhau; - *Kiệm* là tiết kiệm: tiết kiệm thời gian, sức lao động, tiền của của nhân dân, nhà nước, của bản thân. Không phô trương, xa xỉ, hoang phí, nhưng *«Kiệm không có nghĩa là bủn xỉn, keo kiệt mà khi có việc đáng làm, việc ích lợi cho đồng bào, cho Tổ quốc thì dù tốn bao nhiêu công, bao nhiêu của cũng vui lòng»* (5); - *Liêm* là luôn tôn trọng của công, của dân, là liêm khiết, trong sạch, không tham lam, vụ lợi. Không tham địa vị, danh tiếng, tiền bạc, không ham người tặng bực mình... *«Chữ liêm phải đi đôi với chữ kiệm, cũng như chữ kiệm phải đi đôi với chữ cần»* (6); - *Chính* là không tà, là thẳng thắn, đứng đắn trong mọi quan hệ đối với bản thân, với người, với việc. Đối với mình chớ tự kiêu, tự đại; với người phải chân thành, khiêm tốn, thật thà, đoàn kết; với công việc phải trung thực, tận tụy. Đã nhận nhiệm vụ phải cố gắng hoàn thành với tinh thần và trách nhiệm cao; - *Chí công vô tư* là một lòng vì nước, vì dân, luôn đặt lợi ích của Tổ quốc, của nhân dân lên trên lợi ích cá nhân. Trong khi cần thiết biết hi sinh lợi ích của bản thân vì lợi ích của tập thể, của cộng đồng.

Hồ Chí Minh không những bàn rất sâu sắc về: *cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư* mà chính Người là một tấm gương mẫu mực cho việc thực hành những chuẩn mực đạo đức ấy. Sinh thời, Bác sống rất giản dị, chính phong cách giản dị ấy đã nhân lên tính vĩ đại trong nhân cách của Bác. Cả cuộc đời, Bác chỉ một lòng lo cho nước, cho dân, làm sao để nước nhà được độc lập, nhân dân được tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành.

Để học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh về *cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư*, SV hiện nay phải có tinh thần, thái độ siêng năng, chăm chỉ trong học tập; có kế hoạch học

tập chu đáo, khoa học theo từng môn học, từng phần, từng học kì. SV phải biết tiết kiệm, tiết kiệm sách vở, giấy bút, tiền bạc và nhất là thời gian; phải tranh thủ tối đa thời gian để học tập một cách hiệu quả, không để lãng phí thời gian. Hồ Chí Minh nhắc nhở: *«Của cải nếu hết còn có thể làm thêm. Khi thời giờ đã qua rồi, không bao giờ kéo nó trở lại được. Có ai kéo lại ngày hôm qua được không?»* (7). Do đó, SV phải biết tiết kiệm, không xa xỉ, hoang phí, phải luôn giữ mình trong sạch. Người còn căn dặn: *«Thanh niên cần phải chống tâm lí tự ti, tự lợi, chỉ lo cho lợi ích riêng của mình. Chống tâm lí ham sung sướng và tránh khó nhọc. Chống thói xem khinh lao động, nhất là lao động chân tay. Chống lối biếng, xa xỉ. Chống cách sinh hoạt uỷ mị. Chống kiêu ngạo, giả dối, khoe khoang»* (8).

3. GD cho SV lòng yêu thương con người
Tình yêu thương là tình cảm rộng lớn được thể hiện trong các mối quan hệ bạn bè, thầy trò, đồng chí, đồng bào... trong quan hệ hàng ngày. Mỗi SV trước hết phải nghiêm khắc, chặt chẽ với bản thân mình, rộng rãi, độ lượng với người khác; biết quan tâm, chia sẻ với bạn bè, với người thân và những người xung quanh... Tại buổi lễ khai mạc trường Đại học nhân dân Việt Nam (19/1/1955) Hồ Chí Minh nhắc nhở: *«Các cháu học tập, ăn ở tập thể đông đảo, trai có, gái có. Các cháu phải thương yêu, giúp đỡ nhau như anh em, chị em; đồng thời phải kính trọng nhau như đồng học, đồng chí»* (9). Yêu thương con người phải được thể hiện bằng hành động thực tiễn, tiên phong trong các phong trào nhân đạo từ thiện như: ủng hộ người nghèo, ủng hộ nạn nhân chất độc da cam, ủng hộ đồng bào bị thiên tai, phong trào thanh niên, SV tình nguyện, hiến máu nhân đạo... SV không chỉ là hạt nhân trong các phong trào đó mà còn phải nâng cao vai trò, trách nhiệm của mình trong việc vận động người khác cùng thực hiện.

4. GD tinh thần quốc tế trong sáng, thủy chung
Đó là tinh thần đoàn kết quốc tế vô sản mà Hồ Chí Minh đã nêu *«Bốn phương vô sản đều là anh em»*. Người nhắc SV phải luôn quan tâm đến tình hình thế giới. Tinh thần quốc tế trong sáng là phẩm chất đạo đức, là yêu cầu đạo đức nhằm vào mối quan hệ rộng lớn vượt qua biên giới, quốc gia. Việc GD của Đảng và nhận thức, rèn luyện của mỗi SV luôn được nâng cao, không thể coi nhẹ. Phải quan tâm đến cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản các nước, các dân tộc, mở rộng quan hệ hợp tác quốc tế, tăng cường hiểu

biết, hữu nghị, đoàn kết và hợp tác với thanh niên, SV các nước, thực hiện nhiệm vụ đối ngoại của Đảng, đóng góp tích cực vào phong trào thanh niên thế giới vì hoà bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội.

Thấm nhuần tư tưởng, tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh và thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng, các thế hệ thanh niên, SV Việt Nam đã không ngừng học tập, rèn luyện tư tưởng, đạo đức, lối sống, có đóng góp to lớn vào sự phát triển của đất nước. Đặc biệt, trong sự nghiệp đổi mới toàn diện của đất nước, trước xu thế toàn cầu hoá và hội nhập quốc tế, các thế hệ SV Việt Nam đang ra sức rèn đức luyện tài phấn đấu vì ngày mai lập nghiệp, góp phần cùng toàn Đảng, toàn dân thực hiện thắng lợi công cuộc đổi mới, CNH, HĐH đất nước vì mục tiêu «*Dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh*». Tuy nhiên, do ảnh hưởng của mặt trái kinh tế thị trường, của xu thế giao lưu và hội nhập quốc tế, do thiếu nghiêm túc trong học tập và rèn luyện, một bộ phận SV có những biểu hiện tiêu cực đáng lo ngại như: phai nhạt lí tưởng, sống đua đòi, buông thả, thích hưởng thụ, lười biếng, sa vào các tệ nạn xã hội. Một số SV còn hạn chế về nhận thức chính trị, pháp luật, trách nhiệm và nghĩa vụ của bản thân đối với gia đình và xã hội. Theo thống kê của Viện Kiểm sát nhân dân tối cao, năm 2004 có 600 học sinh, SV nghiện ma túy; đến năm 2007 con số này đã tăng lên 1.234 học sinh, SV. Kết quả điều tra 600 SV của 5 trường đại học ở Hà Nội (2006) có 69,7% SV được hỏi cho rằng SV hiện nay có lối sống thực dụng; 31,2% cho rằng SV hiện nay chưa có khát vọng để lập nghiệp vì tương lai; 21,8% cho là SV có biểu hiện mờ nhạt về hoài bão, lí tưởng...

***

Để nâng cao chất lượng GD ĐĐCM cho SV theo tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh, theo chúng tôi, cần tập trung làm tốt một số vấn đề:

- Tập trung hơn nữa công tác GD chính trị tư tưởng, nâng cao chất lượng giảng dạy và học tập các môn học về chủ nghĩa Mác-Lênin và Tư tưởng Hồ Chí Minh trong nhà trường. Thường xuyên làm tốt công tác tuyên truyền, GD sâu rộng về tư tưởng và tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh, không ngừng nâng cao nhận thức của toàn xã hội về tầm quan trọng của việc GD ĐĐCM cho thanh niên, SV.

- GD ĐĐCM cho SV cần gắn với hoạt động thực tiễn và tạo thành các phong trào một cách đa dạng, phong phú. Gần đây, nhiều cuộc vận

động, phong trào trong thanh niên, SV như: *SV tình nguyện, Tuổi trẻ giữ nước; Về nguồn; Đền ơn đáp nghĩa, Tuổi trẻ xung kích, Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh...* đã được phát động trong nhà trường, thu hút sự tham gia đông đảo của SV và từng bước phát huy tác dụng, trở thành những hoạt động của SV, vì SV. Đây chính là những hoạt động nhằm khơi dậy, GD SV tình cảm, lòng tự hào dân tộc, tình yêu quê hương đất nước, tinh thần, trách nhiệm đối với xã hội, với cộng đồng, khắc phục chủ nghĩa cá nhân ích kỉ, đua đòi, suy thoái về đạo đức, lối sống... giúp SV có thêm hành trang quan trọng trên con đường lập thân, lập nghiệp.

- Gắn GD ĐĐCM cho SV với tuyên truyền và GD pháp luật, đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước. Tuyên dương, khen thưởng kịp thời những cá nhân và tập thể tiêu biểu trong các phong trào tập thể, đặc biệt là qua cuộc vận động *Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh*. Đẩy mạnh công tác quản lí, kiểm tra, giám sát và xử lí nghiêm đối với những SV vi phạm nội quy, kỉ luật của nhà trường, pháp luật của Nhà nước, vi phạm những nguyên tắc, chuẩn mực đạo đức...

Trong tình hình mới, đất nước, khu vực và thế giới có nhiều biến động phức tạp, kẻ thù đang dùng mọi âm mưu, thủ đoạn chống phá cách mạng hòng làm chệch hướng xã hội chủ nghĩa và làm lung lay ý chí cách mạng của thế hệ trẻ. Việc quán triệt, vận dụng Tư tưởng Hồ Chí Minh về GD ĐĐCM cho SV có ý nghĩa quan trọng cả về lí luận và thực tiễn. Từ đó, hình thành nên những lớp người có trí tuệ, có phẩm chất đạo đức trong sáng; có ý chí, nghị lực, không cam chịu nghèo hèn, lạc hậu, biết làm giàu chính đáng; thực hiện thành công sự nghiệp CNH, HĐH đất nước và góp phần vào sự phát triển bền vững của các nước trong khu vực và thế giới; đưa dân tộc Việt Nam có thể sánh vai với các cường quốc năm châu như lúc sinh thời Bác Hồ hằng mong muốn. □

Tài liệu tham khảo

- (1), (2) Hồ Chí Minh. **Toàn tập**, tập 12. NXB Chính trị quốc gia. H. 2000.
- (3), (5), (8) Hồ Chí Minh. **Toàn tập**, tập 7. NXB Chính trị quốc gia. H. 2002.
- (4) Hồ Chí Minh. **Toàn tập**, tập 9. NXB Chính trị quốc gia. H. 2000.
- (6), (7) Hồ Chí Minh. **Toàn tập**, tập 5. NXB Chính trị quốc gia. H. 2000.